

Praxe nové inkvizice¹

Alain de Benoist

Překlad Karel Veliký

Rád bych se stručně vyjádřil k „politické korektnosti“, způsobu jednání, jenž se k nám dostal z USA (přesněji řečeno – který jsme převzali od americké společnosti, v níž zůstávají silně přítomny některé její zvláštnosti, především puritánství). Týká se hlavně jazyka jako systému znaků a svůj cíl spatřuje v odstranění každého pojmu nebo výrazu, který by určitá skupina nebo společnost mohla vnímat a pociťovat jako urážlivý. „Politická korektnost“ je tak svého druhu *nežádoucí lexikální eugenikou* (Pierre-André Taguieff), podnětem k čistkám ve slovní zásobě.

Déle naopak zůstanu u Nové inkvizice, čili u těch projevů nesnášenlivosti a cenzury, které dnes narůstají ve Francii a v západní Evropě vůbec. Jistě nejde o novinku. Od 80. let však nabývají na síle a dnes vykazují naprosto systematický charakter. Neuplyne týden, aby se neobjevila nová aféra, v níž se nesnášenlivost mísí s nekulturností a hloupostí. Není týdne, v němž by nebyly pod rukou rozšiřovány více či méně tajné spisy, které naprosto snesou srovnání se sovětskými samizdaty z dob Brežněvových. Autoři, jejichž knihy vycházely před deseti, dvaceti, třiceti lety u velkých nakladatelských domů, jsou nyní z literatury vyloučeni. Novináři nebo intelektuálové, kteří ještě před deseti lety měli pravidelný přístup na stránky celorepublikového tisku, jsou dnes odmítáni.

Nakladatelský svět se změnil. Většinu vydavatelství – bezmála všechna byla skoupena velkými finančními skupinami – nezajímá ani trochu, co vydávají. Zároveň však byla mezi nimi nastolena tichá dohoda. Klientelismus jim umožňuje zůstat spolu a uzavřít se před vnějšími vlivy. Spisovatelé jsou kooperováni podle příslušnosti k tomu či onomu klanu, k té či oné skupině. Literární kritika se v podstatě omezuje na služebné články, kterými si jednotliví autoři navzájem podkuřují a zároveň drží společnou frontu proti možným narušitelům. Za takových podmínek je snadné sestavit černou listinu knih, jež nemají být recenzovány, nebo novinářů, kteří již nesmějí dostat prostor. Nepřijatelné je mnohé. A vydavatelé se dají stále snadněji zastrašit, následkem vydání jistých titulů se může stát kupříkladu bojkot veškeré jejich nabídky v literárních přílohách velkých novin.

To je dnes obvyklé. Vydavatelům hrozí izolace, jestliže vydají „politicky nekorektní“ autory, útok může přijít z novin, z univerzitního centra nebo od některého „vlastního“ autora. Obchodníci se zdráhají prodávat knihy, jejichž obsah se nelíbí. Editoři sborníků na poslední chvíli vyřazují články, které si sami vyžádali. Nakladatelé jsou vylučováni z veletrhů s odůvodněním, že jejich ediční plán neodpovídá osobnímu přesvědčení pořadatele. Stánky na knižním veletrhu v Paříži jsou drancovány a ostatní vydavatelé přicházejí s peticemi – ne aby odsoudili agresory, nýbrž napadené. Kdo se k „rituální exkomunikaci“ nepřidá, ocitne se na vedlejší koleji. *Význam knihy bude brzy posuzován jen podle mlčení, které ji obklopuje*, napsal nedávno Michel Mourlet.

Současně z podnětu státních zastupitelství nebo lobbistických skupin přibývá soudních řízení, které mají přivést nepohodlné narušitele statu quo k rozumu (tedy k mlčení), už jen kvůli pozdvižení vyvolanému médiem. Přitom se neodsuzuje pouze jednání, nýbrž také smýšlení, třebaže je vyjádřeno nepřímou či v náznacích. K tomuto účelu se schvalují zákony ad hoc, tedy zákony vznikající ze situace, namířené výlučně proti lidem a skupinám

v tom kterém konkrétním případě; zákony stanovující výklad minulosti, který je relevantní pro trestní právo. Historická pravda se tak nyní stala součástí právní agendy a soudci jsou delegováni na pomoc silám údajně ohrožené „paměti“ národa. Kvůli tomu, že citovali Luthera a sv. Tomáše Akvinského, skončili vysokoškolští učitelé před soudy, které se věci kategoricky ujaly. Zákonodárství sice podle běžné judikatury definuje nárok na vlastní verzi minulosti jako *všeobecné a absolutní právo*, ale nectí jej. Jestliže však zákon stanoví, čemu nadřezovat a od čeho se s odporem odvrátit, cenzuruje myšlení a snaží se poručit nad soukromím.

Na univerzitách vedou z prstu vycucané intriky (spolu s peticemi a veřejným denuncováním) k sesazení těch pedagogů, kteří se stali podezřelými z odklonu od vládnoucí ideologie. Badatelé, kteří se ucházejí o profesorská místa, jsou vyškrtnuti ze seznamu uchazečů, pokud své spisy nepojali v žádoucím duchu, popřípadě je odpovídajícím způsobem nepozměnili. Za deset řádků, které byly shledány nepřijatelnými (v časopise určeném úzkému okruhu čtenářů), se vysokoškolští učitelé stávají obětmi zákazu výkonu povolání a tím jsou odsouzeni k nezaměstnanosti. Jiní jsou na svých seminářích obtěžováni, dokonce i fyzicky napadáni, mnozí skončí zbiti. Dalším se upírají občanská nebo rodinná práva. Děti jsou vylučovány ze škol, čímž mají být jejich rodiče potrestáni za své „špatné myšlenky“.

Vědci, jejichž experimentální práce vyvracejí současnou víru ve všemohoucnost prostředí při rozvoji duševních schopností, jsou veřejně pranýřováni jako šarlatáni. Umělečtí kritikové, kteří se rozčilují nad nicotností mnohých současných výtvarných a hudebních děl, jsou nazýváni „nacisty“. Advokátům se vyhrožuje, že budou zbaveni možnosti vykonávat svou praxi. Rozhlasové stanice jsou nuceny ukončit svou činnost, protože si prý svobodu slova vykládaly příliš velkoryse. Poštovní úřady se odvolávají na „doložku svědomí“, aby odepřely doručení jim nevíтанých novin či prospektů.

Také jsme zažili, jak „nátlakové skupiny“ (takzvané „Pressure Groups“) úřední cestou vybídlily k založení komisi, které by „posuzovaly“ jimi vybrané podezřelé publikace. Zažili jsme, jak městská knihovna odstranila z polic „závadné“ nebo „špatné“ knihy. Zažili jsme, jak dokumentaristka jednoho gymnázia blízko Paříže úspěšně zmobilizovala tisk i ministerstvo školství a upozornila na skandál – na její škole jsou prý knihy, které jsou *buď nebezpečně revizionistické a nepřátelské vůči cizincům nebo hájí monarchistická, ultranacionalistická stanoviska a oslavují válečné zločiny* (!). Ukázalo se, že spisovatelé, kteří vyvolali pobouření, se jmenují Alexandr Solženicyn (symbolický návrat do Gulagu!), Jean-François Deniau, Alain Peyrefitte, Jacques Bainville, André Castelot, Raymond Cartier, Marc Fumaroli, Jean-François Chiappe, Alain Madelin, Pierre-André Taguieff a Guy Sorman.

Aby byli autoři kompromitováni, slídí se v biografiích, jako by to, co v životě učinili, mohlo svědčit o hodnotě jejich románů či pravdivosti jimi zastávaných teorií. Výpovědi knih, které od sebe dělí třicet let, jsou prezentovány tak, jako by vznikly ve stejnou dobu, a na základě toho se pak posuzuje celé dílo. Hledají se „hříchy mládí“ a prohrabává minulost, jako by lidský život šlo zredukovat na pouhou epizodu.

Netýká se to jen živých tvůrců. Obdobnými procesy pro-

1 – Podle výroční přednášky z roku 1998 konané na kongresu GRECE (Groupement de recherche et d'études pour la civilisation européenne – Grémium pro výzkum a studia evropské civilizace); přetištěno v *Schöne Vernetzte Welt: Eine Antwort auf die Globalisierung*, Tübingen, 2001 (zde kráceno).

cházejí také mrtví. Veškeré události a příběhy naší době cizí, anachronické, se čtou nově, moderními brýlemi, aniž by se zohlednila doba jejich vzniku a dějinný kontext. Georges Bataille, André Gide, George Orwell, Alexis Carrel, Ernest Renan, Georges Dumézil, Emile Cioran, Mircea Eliade, Jean Genet, Antonin Artaud, Leo Malet, Ezra Pound, Paul Morand, Colette, Charles Baudelaire, Ernst Hemingway, Vladimir Nabokov, Henry de Montherlant, Carl Schmitt, Jack London, Marguerite Yourcenar, Martin Heidegger a dokonce i William Shakespeare, Voltaire, Honoré de Balzac nebo Fjodor Dostojevskij, abych jmenoval jen některé, byli jeden po druhém posmrtně pohnáni před papírové soudy, ohánějící se oprávněním na přezkoumání jejich postavení ve světě literatury a myšlení – což posléze umožňuje přejmenovávat ulice nebo školy, které nesou jejich jména. Čistka z pětáctýřicátého roku zjevně nestačila. Každý den následuje dodatek – kupříkladu se opět rozjel Célinův proces, Alexis Carrel byl prohlášen za *teoretika plynových komor* a odpůrci trestu smrti dávají veřejně průchod své lítosti nad tím, že Roberta Brasillacha² nelze zastřelit podruhé. Nerezignovala snad Francouzská banka na umístění podobizen bratří Augusta a Louise Lumièreových, vynálezců kinematografie, na bankovky jen pro jejich kontakty s vládou ve Vichy, zatímco ve stejnou dobu François Mitterrand, bývalý vysoký úředník vichystického režimu a (stejně jako oni) nositel řádu Galské sekery,³ vládl v Elysejském paláci?

Roku 1966 byla v Římě odstraněna, v redakcích pařížských novin se však znovu vynořila – Svatá inkvizice. Kde je kouř, tam je i oheň – na základě této myšlenky vznikají tu a tam „kolektivní“ či „dohlížecí posty“ vyzývající k bdělosti, nebo, jako v případě jednoho velkého pařížského večerníku, k naprosté nesmiřitelnosti.⁴ Z takových líhní vycházejí knihy plné fantasmagorických organizačních schémat a petic, které je radno podepisovat, nechcete-li skončit s cejchem „komplice“. Aby bylo možno „demaskovat“, „odhalovat“, „alarmovat“ a „mobilizovat“, tedy pomlouvat a ostouzet, berou se podezřelé osoby pod lupu v naprostu v policejním duchu. Krok za krokem jsou pozorovány, jejich styky prověřovány, shromažďují se „indicie“, zakládají kartotéky, zvažují se slova a věty, aby se našly „důkazy“ o „vybočení“ nebo „uklouznutí“. Hledají se skutečnosti, které lze zveličit nebo dále rozpracovat, konstruují se pochybné souvislosti. Pomocí hrubého zevšeobecnování a obsedantních příměrů vyhnanych na ostří nože se vymýšlejí strašlivá „spiknutí“.

Metody této denunciační literatury jsou stále tytéž – směřování navzájem nesouvisejících faktů, křivá obvinění, falešné závěry, petitio principii,⁵ ze souvislosti vytržený citát, připsání viny na základě pouhé asociace – zapomenout nelze na klasické „zdánlivé důkazy“, které již v 17. století v úplnosti shromáždili Antoine Arnauld a Pierre Nicole v díle *Logique de Port-Royal* (Paříž 1662). Claude Durand, obchodní vedoucí pařížských vydavatelství Stock et Fayard, v této souvislosti píše: *Je to znak naší doby: knihy a autoři se odsuzují, aniž se čtou, protože denunziaci a totalní popravě je dána přednost před nepohodlnou analýzou a diskusí.*

V nynější atmosféře, kterou Philippe Séguin označuje jako *atmosféru kolektivního hříchu a sebebrskačství* – atmosféru veřejného pokání a kajícího bez rozhrěšení – odsuzují ideové celníci kvůli myšlenkovým deliktům, aniž to kohokoli pohoršuje. Tito

strážci našich myšlenek požadují, aby byl každý z nás opatřen jasnou a jednoznačnou identifikační nálepkou, a koho neshledají jasným a jednoznačným, toho bez milosti odstaví.

Lidé čelící žalobám, aniž mají možnost se k obviněním vyjádřit, jsou odsuzováni na základě pověstí a pomluv. Hovoří se o pluralismu, ve skutečnosti se však dělá všechno pro to, aby bylo nestandardní myšlení odstraněno. U druhých se fundamentalismus odsuzuje, doma se však provádějí čistky. Horlí se nad tím, když je nějaký spisovatel ohrožen islámskou fatvou, avšak zároveň je „fatva“ vyhlašována proti těm, kteří již nemají a nesmí být vidět ani slyšet. Tato nadvláda slídilů a nactiutrahčů, etablovaná na základě nárůstu hysterie v sociálních vztazích, odpovídá velmi přesně tomu, co Paul Thibaud nazval *cenzurou povýšenou na duchovní metodu*.

„Etická čistka“

Nelze se omezit jen na pouhý popis fenoménu cenzury a jeho kritiku, je třeba rovněž prozkoumat, jakým způsobem funguje. Jean-François Kahn píše: *Před několika lety se v naší zemi stalo pronásledování tak běžným, že nastala atmosféra permanentního honu na čarodějnice*. Výraz „hon na čarodějnice“ trefil do černého. „Nová cenzura“ má zřetelně náboženskou dimenzi, vždyť jeden z jejích hlavních znaků představuje úsilí být především *cenzurou morálky*. Názory, které odsuzuje, nejsou totiž nikdy označovány za „pomýlené“, nýbrž za „škodlivé“, tedy „špatné“. Prožíváme nyní budování morálního řádu, v jehož jménu spějeme k „etické čistce“.

Vyrukovat s morální rovinou nakonec znamená povýšení principů, jichž se cenzura dovolává, na dogma. Dogma ale nemůže strpět zpochybnění. Jeho zvěstování s sebou tedy nese diskvalifikaci a vyloučení „špatně myslících“. Aplikovaná metoda spočívá v možnosti postihu, ba kriminalizaci určitých názorů, což je podmíněno směřováním myšlení a jednání. Nacionální socialisté užívali výrazu „život nehodný života“, naši moderní cenzori vynalezli pojem „názory nehodné názoru“ pro teze, jež pro ně neznamenají názor, nýbrž zločin.

Při takovém pohledu samozřejmě nemohou být myšlení, odvaha, ani nadání protivníka respektovány. Protivník se stává nepřítelem, jehož názory nelze potírat, když se mu zároveň přizná talent. Je tedy nutné, aby žádný neměl, a v případě, že zjevně nějakým disponuje, znamená to „zvrácenost“ a přitěžující okolnost navíc.

Nepohodlní historikové jsou vesměs označováni za „pseudohistoriky“, stejně tak se nonkonformní badatelé dočkají nařčení z tvorby „pseudovědeckých“ teorií. (Dbá se na vysoce účinné použití uvozovek.) Objevuje se snaha o to, aby se na talent spisovatele, intelektuála nebo umělce nepohlíželo jinak, než se zřetelem k jeho postojům, ať skutečným či domnělým – stejně jako v totalitních režimech, kde shoda s ideologií odedávna určovala měřítko hodnoty literárních, duchovních nebo uměleckých výtvorů.

Při morálním odsuzování se s mimořádnou oblibou užívá „řeči profylaxe“, v níž je „zlo“ přetlumočeno v „nemoc“. *Vstupujeme do éry hygienického myšlení, ve kterém každý kontakt s nepřítelem, každá četba jím vytvořených textů působí nakažlivě, ironizuje Pierre-André Taguieff. „Špatné názory“, jejichž šíření je třeba*

2 – Louise Ferdinanda Céline (1894–1961) jistě netřeba představovat; od Alexise Carrela (1873–1944), držitele Nobelovy ceny za medicínu (1912), máme do češtiny přeloženou základní populární práci *Člověk, bytost neznámá*; Robert Brasillach (1909–1945), zastřelený v byronovském věku za „kolaboraci“, standardně označován za nejtalentovanějšího autora své generace, je u nás zcela neznámý. (Co dělají naše katedry romanistiky?)

3 – Řád Galské sekery, l'Ordre de la Francisque gaulle, vyznamenání udělované vládou ve Vichy, vyhlíží stejně jako znak vichystické Francie (dvoubřítá sekera ve francouzských barvách). Bratřím Lumièreovým bylo uděleno roku 1941, Mitterrandovi na podzim 1943.

4 – V úvodníku se např. píše: *S vykríčenými pravičáky se nediskutuje, ti se vyhazují... a zahánějí zpátky do krysích děr, odkud se už nesmějí dostat*. Viz *FRANCE-SOIR*, 13. května 1997.

5 – Petitio principii, logický nebo filosofický defekt, v zásadě druh sofismatu – užití neprokázaného faktu ke zdůvodnění pravdivosti prvního tvrzení, které je základem dokázání pravdivosti tvrzení druhého, obecně vzato chybná úvaha vycházející z nedokázaného předpokladu, braného jako samozřejmý.

zastavit, jsou srovnávány s „metastázami“, „morem“, „rakovinným nádorem“, s přenosem mikrobů. Aby se uniklo „nákaze“, aby „zlu“ bylo zabráněno uchytit se, aby se získala kontrola nad „infekcí“, dochází ke zřízení „nákazové blokády“, „ochranného pásma“, které díky všeobecnému podezírání a nepřetržitě bdělému umožňuje izolovat a posléze odstranit „nakažená stáda“. Takové biomedicínské metafory jsou jistě také příznačné.

Každý kontakt se „špatným myšlením“ je chápán jako „pramen znečištění“ a jeho šířitelé jsou považováni za „nakažené morem“. Logickým následkem tak zůstává systematické vyhýbání se diskusi. Diskutovat s těmi, kteří hlásají „špatné názory“, by totiž znamenalo dát jim „platformu“, východisko, a tím jim tedy věc usnadnit. Ti, kteří si určili za cíl zabránit volnému vzájemnému setkávání (či střetávání) idejí a myšlenek, se proto chlubí, že nediskutují, neboť nechat se vtáhnout do diskuse již znamená „spoluvinu“.

Tento postoj je samozřejmě velmi praktický, a sice ze dvou důvodů. Obviněný jednak nemá možnost se proti křivým nařčením ospravedlnit, a tak může být skepse, místo k jeho prospěchu, užita jako dodatečný důkaz viny. Za druhé, a to především, v případě vyhnutí se diskusi není třeba nic vyvracet, takže se „správně smýšlející“ konformisté mohou zdržet intelektuální výměny názorů, které, a to je nutno říci, jsou dnes zřídka schopni.

Nyní se poznámka Jeana-Pierre Vernantse stává srozumitelnější: *Všude, kde se zapovídá diskuse, se očitáme mimo to, co se nazývá racionálním myšlením. Ocitáme se ve sféře náboženské, i když tato předstírá, že je ateistická.*

Chantal Delsolová oprávněně zdůraznila, že *morálka emocí* ukládá dnešnímu člověku *zvláštní vztah k jeho protivníkům*. Soupeř není odražen ani odzbrojen, nýbrž potupně pronásledován urážkami; není popírán, ale „vyřízen“ – zesměšněn a zavržen s nálepkou neofašisty, inkvizitora, narušitele, aniž je třeba argumentů.

Zde je patrný hlavní cíl – zamezit „vmísení argumentů“. Je to také případ *polemiky jako parazitní formy diskuse*, který tak trefně popsal Michel Foucault. *Jak je z právní praxe patrné, neotvírá polemika možnost rovnocenné diskuse; s rozmluvou nemá co do činění; stanovuje řízení, projednává podezřelého, snáší důkazy jeho viny a pojmenovává jeho provinění, vyslovuje rozsudek. Ten, kdo polemizuje, má z principu oprávnění, které ho zmocňuje k válce a činí tento boj spravedlivým; ve svém protějšku nevidí partnera v hledání pravdy, nýbrž soupeře, nepřítele, který nemá pravdu, škodí a jehož samotná existence představuje nebezpečí. Nejde o to uznávat druhého jako subjekt s právem hovořit, nýbrž ho jako účastníka jakéhokoli dialogu odmítnout. Konečným cílem není přiblížit se co možná nejbližší ke skryté pravdě, nýbrž dopomoci k vítězství spravedlivé věci, kterou polemik od počátku otevřeně zastupuje.*

Jean-François Revel, aby definoval hodnocení ideje na základě její vhodnosti pro vládnoucí ideologii nebo shody s ní, mluvil kdysi o „loajalitě“. Dodejme, že tato loajalita představuje nulový bod analýzy.

A právě proto, že loajalita dnes převládá, jsou odsuzované názory jednoduše prohlášeny za závadné nebo neúnosné, aniž by se dokázala jejich nesprávnost. Jinými slovy, morální odsouzení zprošťuje nutnosti ověřovat hypotézy a teorie z hlediska pravdy nebo lži. Neexistují už názory správné nebo chybné, nýbrž jen takové, co jsou duchu doby ještě přijatelné, a pak ty už nepřijatelné.

Tento postoj je jen zesilován halucinacemi představitelů „dobrého myšlení“. Také zde nehraje roli, zda je idea správná, či ne – důležité je vědět, jaké strategii slouží, kdo a s jakým záměrem se na ni odvolává. Tak může být kniha, i když má „ne-

závadný“ obsah, denuncována právě z důvodu, že činí „netolerovatelné“ názory „tolerovatelnými“ nebo že může „pracovat“ v rukou těch, které je třeba umlčet. Je to nová verze starého hesla: *Billancourt nevede k zoufalství!*⁶ Rozumí se, že za těchto okolností je důležitější, kdo co říká, než co se říká. Existují přípustné a zavrženímhodné pasáže. Každá kritika se potom jeví jako pokus o diskvalifikaci, které lze dosáhnout uplatněním pojmů, od nichž se nečeká, že popisují skutečnost, nýbrž že zbavují legitimity. Naši svérázní stratégové tak prozrazují svůj způsob myšlení, který přiznává hodnotu idejím jen tehdy, jeví-li se jim využitelné.

V minulosti byla taková delegitimizace prováděna k újmě nejrůznějších myšlenkových soustav (vzpomeňme kupříkladu groteskní, pomlouvačné a štvavé kampaně Josepha Raymonda McCarthyho v padesátých letech). Dnes se očividně zaměřuje jediným směrem. Hodlá prohlásit za nesprávnou a nezákonnou každou myšlenku, každou teorii a každou duchovní soustavu, která odporuje osvícenské filosofii – protože na této (se všemi možnými odstíny) spočívá legitimita dnešních západních společností.

Antirasismus a antifašismus: dva přízraky

„Politicky korektní“ myšlení k tomuto účelu používá především dvě formy podvodu – „antirasismus“ a „antifašismus“. Rád se k těmto tématům vyjadřují, neboť já a moji přátelé jsme na naše moderní mudrce nečekali a rasové teorie a veškeré formy totalitarismu jsme odsoudili a podrobili argumentační kritice.

Rasismus představuje ideologii, která předpokládá rovnost ras a chce vysvětlit celé dějiny lidstva s ohledem na rasový faktor. Dnes není tato ideologie zastávána skoro nikým. Předstírá se však, jako by byla všudypřítomná, když se ztožňuje s nepřátelstvím vůči cizincům a s nedůvěřivým nebo odmítavým postojem k „druhým“.

Následně je „rasismus“ prohlášen za symbolické ztělesnění zaostalého iracionalismu, který má údajně kořeny v pověře a předsudku a zabraňuje vzniku transparentní společnosti. Tato kritika „rasismu“ jako absolutní iracionality chce očistit „liberální“ pohádku od pre-racionálního světa jako zdroje všeho zla. Už více než před půl stoletím Theodor Adorno a Max Horkheimer ukázali, že tato pohádka pouze prozrazuje neschopnost moderny čelit jinému, rozdílnému pojetí jsoucna a jeho zvláštnostem.

Tím, že Nová třída odsuzuje „rasismus“ coby čistou iracionalitu, to znamená jako kategorii, o které se nedá mluvit, přiznává jí zároveň vzdálení se od reality. Nádevkem však také přispívá k neutralizování a odpolitizování sociálních problémů. Je-li totiž „rasismus“ v podstatě „šilenství“ nebo „trestuhodné smýšlení“, má potom boj proti rasismu co do činění se soudy a ústavy pro duševně choré, nic však s politikou. Nové třídě to ovšem umožňuje zapomenout, že rasismus představuje ideologii vzešlou z moderny, a že jeho cesta vedla přes sociální evolucionismus, vědecký pozitivismus a teorii pokroku.

„Antifašismus“ je pak úplně překonaná kategorie, právě tak jako „fašismus“, jehož potírání předstírá. Výraz „fašismus“ dnes již ostatně neodkazuje na nic konkrétního. Jde o gumový, ohebný pojem, libovolně roztažitelný a užitelný, bez jakékoli popisné ostrosti. A přívlastek „fašistoidní“ se vůbec hodí pro všechny případy. Již Leo Strauss hovořil o *reductione ad Hitlerum*, aby tuto čistě polemickou formu diskreditace charakterizoval. Způsob, jakým je dnes každé nonkonformní myšlení označováno jako „fašistické“ lidmi, kteří by sotva uměli definovat, co tím myslí, podléhá stejné strategii.

Existuje typický evropská forma politické korektnosti, a ta spočívá

6 – Billancourt u Paříže, hlavní sídlo firmy Renault a komunistických odborů. Nepodařilo se určit kdo, kdy a v jaké souvislosti uvedenou sentenci vyřkl.

vá v tom, vidět všude fašisty, poznamenává v této souvislosti Alain Finkielkraut. Jean-François Revel k tomu dodává: *U zástupu pomlouvačných pisálků je to běžné, nakydat národní socialismus a revizionismus na každého, jehož vážnost chtějí pošpinit.* Následky jsou vidět každý den. Seběmenší událost v politickém životě Francie je pozorována skrze zpitvořený, groteskní obraz „fašismu“ nebo okupace Francie Němci. Vichy slouží jako „základna“, která umožňuje udržovat psychodrama. A protože se „památka“ klade nad „povinnost pravdy“, je tato „vzpomínka“ pravidelně vzývána, aby ospravedlnila nejspornější přirovnání nebo nejnesmýšlnější srovnání.

Věčně obviňování ostatních z fašismu, píše dále Jean-François Revel, a sice s tak nápadným přeháněním, že to původce obvinění spíše zesměšňuje, prozrazuje pokrytecké pohnutky politicky korektních. Cenzorům, kteří se od ztráty marxistického evangelia, onoho nesrovnatelného nástroje duchovního útisku, cítí opuštění, slouží tato zvrácenost jako náhrada. V této souvislosti lze zmínit charakteristický výbuch nepřátelství, když se, následkem vyhodnocení kremelských archivů, začaly kácet pomníky některých legendárních „hrdinů“ naší doby. Typický je také způsob, jak pouhé zjištění, že komunistický systém sprovodil ze světa víc lidí – sto milionů! – než jakýkoli jiný, vyvolalo ušlechtilé rozhořčení v kruzích, které dělají všechno, aby míru katastrofy zastřely – jako by takové zjištění bagatelizovalo nacionálně socialistické zločiny, které jsou prý per definitionem jedinečné a s ničím nesrovnatelné; jako by údajná čistota původních záměrů komunismu mírnila ohavnost jeho zvěrstev; jako by oba totalitní systémy, jejichž rivalita a vzájemné dotváření vyplnily 20. století, spolu nesouvisely natolik, že se jednomu bez druhého nedá opravdu porozumět; jako by mrtví neznamenalí všude totéž, nýbrž někde něco víc, než jinde.

Je také třeba si uvědomit, že současný „antifašismus“ má zcela jinou povahu než dřív – můžeme ho charakterizovat ne jako opak fašismu, nýbrž jako fašismus naruby. Ve třicátých letech sloužilo heslo o „antifašismu“ (které razil Stalin v rámci autentického boje proti skutečnému fašismu), komunistickým stranám k tomu, aby obvinily buržoazně kapitalistickou společnost, že připravuje půdu totalitarismu. Šlo o to ukázat, že liberální demokracie a „sociální zrádci“ představovali potenciální spojence fašismu. Dnes je to přesně naopak. „Antifašismus“ slouží jako alibi všem, kteří se připojili k myšlenkové uniformitě a vládnoucímu systému; těm, kteří se vzdali každého kritického postoje a slouží společnosti, která jim poskytuje výsady a prebendy. Tím, že současně používají „antifašistickou“ rétoriku, předstírají, že sami sobě zůstali věrní. Jinými slovy, „antifašistický“ postoj umožňuje takovému kajcínku, aby pozapomněl na svou nevěrnost a zřeknutí se ideálů. Byl-li antifašismus ještě včera prostředkem k pranýřování komerčního kapitalismu, dnes je v jeho službách. Dokud se totiž potenciální rebel bouří proti fantomu fašismu, může skutečná moc v klidu spát. Tak se naši dnešní „antifašisté“ zasazují o cosi, co nejenže stávající společnost neohrožuje, nýbrž ji v její podstatě posiluje, a stávají se tak opravdovými hlídacími psi této společnosti.

Také pro dnešní politiky představuje odsouzení „fašismu“ výbornou příležitost ohrát si vlastní polívičku. Ti nejzkorumpovanější toho bezostyšně využívají, aby zmenšili míru své zpronevěry. Jestliže totiž „fašismus“ představuje absolutní zlo a oni ho odsuzují, nemohou být přece absolutně špatní. Fingované účty, nedodržené volební sliby, pletichy či vydírání všeho druhu jsou sice politováníhodnými přečiny, v porovnání s tím „nejhorším“ se však jeví jako druhořadé.

Nejen intelektuální levice a politici však potřebují „fašismus“ povýšený na absolutní zlo. Celá zanikající moderna potřebuje přízrak, s jehož pomocí lze tlumit sociální patologii, kterou sama vyvolala. Výmluva, že jakkoli se dnes mohou dít špatné věci, přesto nesnesou srovnání s tím, co se dělo v minulosti, je vždy po ruce. Jde o to, abychom akceptovali poměry, kte-

ré považujeme za odpudivé, s tím, že bychom se mohli dožít něčeho ještě horšího.

Legitimita moderny se tedy opírá o přízrak, který byl prý čímsi „nevidaným“ a kdykoli se může v plné síle vrátit. Konfrontována s vlastní prázdnotou, konfrontována s tragickým ztroskotáním svých původních tužeb o osvobození člověka, konfrontována s kontraproduktivitou, kterou všude plodí, konfrontována se zplošťující absurditou a nihilismem epochy, kterým se ve svém katastrofálním stavu sama koří, konfrontována se skutečností, že člověk se stává stále zbytečnějším právě v okamžiku, kdy se všude hlásají jeho práva, nemá moderna jiné východisko, než odvracet pozornost – ukazovat falešná nebezpečí, aby nebyla vidět skutečná. Absolutní „zlo“ pak funguje jako báječný prostředek, jak akceptovat zla každodenní, ve srovnání s „absolutním zlem“ nahodilá, relativní a veskrze vedlejší.

Bylo by chybou věřit, že současný „antifašismus“ je úplně vycucaný z prstu. Představuje pro společnost, která na misku vah již nemůže přihodit nic pozitivního, základní, byť negativní ospravedlnění. Antifašismus zakládá identitu Nové třídy, která může existovat, jen když se ohání přízrakem zla; jinak hrozí, že padne zpět do vlastní nicoty a bezvýznamnosti. Tak jako mnozí odvozují svoji identitu pouze z nadávání na imigranty, Nová třída ji odvozuje z veřejného kárání absolutního zla, jehož nahozené stíny zakrývají její ideologickou prázdnotu, duchovní bídu a chybějící názorovou základnu, zkrátka skutečnost, že už nemá co říci a nenabízí ani žádnou původní analýzu situace, z níž by bylo možné odvodit řešení.

Pro hlavní stan „dobrého myšlení“ je proto životně důležité znemožnit každou otázku po principech, které jsou základem jeho legitimacy. Jinak by vládnoucí ideologie musela být připravena sama sebe zpochybnit. Na to ale přistoupit nemůže, neboť s většinou velkých mesianistických ideologií sdílí přesvědčení, že *když jdou věci špatně a očekávaný úspěch se nedostavil, není to v tom, že by byly špatné principy, nýbrž naopak jen v tom, že nebyly náležitě a v dostatečném míře aplikovány.* Komunistus neuskutečnil ráj na zemi jen proto, že ještě neodstranil dostatek svých odpůrců – to bylo slyšet včera. Dnes se říká, že neoliberalismus je v krizi a globalizace vyvolává sociální problémy pouze kvůli tomu, že ještě existuje příliš mnoho překážek, které ztěžují bezproblémový chod trhu.

Aby se dosáhlo žádoucího cíle (nebo aby se ztroskotání projektu objasnilo), je třeba obětního beránka, nepřizpůsobivého protivníka, který se odchyluje od normy, jinak myslící živel – včera to byli Židé, svobodní zednáři, nemocní leprou nebo jezuité, dnes jsou to domnělí „fašisté“ nebo „rasisté“. Tito „úchylkáři“ představují narušitele stojící v cestě racionální společnosti, a ta od nich musí být pomocí vhodných opatření očištěna. Fakt, že dnes například ve Francii existuje nepřátelství vůči cizincům, *nespočívá v nesprávně vedené imigrační politice, nýbrž v tom, že ve společnosti dřímá rasismus.*

Ve společnosti, jejíž složky jsou stále heterogenní, je tedy náramně důležité založit, zároveň s určením obětního beránka, něco na způsob civilního náboženství. Šíření opovržení pak slouží jako slučující katalyzátor, zatímco boj proti zdánlivému nepříteli pomáhá udržovat zdání jednoty.

Morální zatracení má ještě jednu výhodu – vede totiž nejen k odpolitování konfliktu, nýbrž také ke kriminalizaci protivníka. Ten se mění v absolutního nepřítel, jehož je záhodno odstranit všemi dostupnými prostředky. Nemá to daleko k totální válce, tím totálnější, čím víc se předstírá, že je vedena ve jménu lidstva. Bojuje-li se v tomto jménu, protivník je rázem z lidstva vyloučen, upírá se mu lidská podstata. Odtud už je jen krůček k ospravedlnění vraždy a lynče.

Ještě musíme zdůraznit, že diskvalifikující nálepky („fašista“, „rasista“), které jsou dnes ve jménu „politické korektnosti“ užívány, znamenají vnější cejchy, které si nikdo sám nenárokují

- v protikladu ke třicátým létům 20. století, kdy se komunisté a fašisté ke svým pojmenováním hrdě hlásili. Jejich užití nemá tedy objektivní, informační nebo popisnou hodnotu, nýbrž čistě subjektivní, účelovou nebo polemickou. Položme si nyní otázku po oprávnění takového přepisování. Protože ho nelze dokázat, lze vyvodit, že „důkaz“ vyplývá z pouhé možnosti přidělení nálepky.

Psychoanalytička Fethi Benslama píše, že „fašismus“ dnes není žádný pevný blok, ani snadno identifikovatelná entita ztělesněná v systému, diskursu a organizace, kterou je možno uchopit - spíše vykazuje fragmentární a difusní formy, takže nikdo s jakýmkoli světovým názorem není chráněn před tímto puncem.

Velmi poučná slova. Jestliže se totiž fašismus „všude tajně rozšiřuje“, potom může „antifašismus“ také každého obvinít. Problém je v tom, že přesvědčení o všudypřítomnosti zla je základem každé inkvizice. A je to také základní princip všech z minulosti známých zastánců spikleneckých teorií, od lovců čarodějnic po propagandisty *Protokolů sionských mudrců*.

Tak jako antisemité za vším vidí Židy, tak noví inkvizitoři spatřují všude „fašisty“. A protože *největší dáblouvo Lstí je přesvědčit svět, že žádný dábel neexistuje*, nejsou protesty samozřejmě nikdy slyšet. Tak funguje systém, který užívaly právě tak tribunály inkvizice jako moskevské soudy - kdo se přizná, je vinen, kdo se nepřizná, je vinen tím spíš. K dovršení všeho umožňuje haraburdí psychoanalýzy vykládat popření jako přitakání a rozhořčený odpor jako důkaz zarytosti, zvilosti a zarputilosti stvrzující vinu.

„Policie postranních myšlenek“

Člověk není tím, co v sobě skrývá, nýbrž tím, co dělá, mínil André Malraux. Je-li Nová inkvizice toho názoru, že „fašismus“ je všude (což znamená nikde), tvrdí naopak, že lidé jsou především tím, co skrývají - a to si žádá odhalení, pátrání za vnějším zdáním, čtení mezi řádky. Falešná podezření a křivá obvinění pak neznají mezí. Dešifruje se, luští, pátrá po „nedořečeném, nevysloveném“. Čili - autoři jsou denuncováni ne za to, co napsali, nýbrž za to, co nenapsali, ale určitě napsat chtěli. Nebojkuje se obsah knih, který beztak zůstává nepovšimnut, nýbrž souvislosti, které jsou jim přičteny. Ideová policie je „policí postranních myšlenek“.

Vzpomeňme, že právě v USA, jediném západním státě s opravdu zanedbatelným počtem komunistů, zuřil v McCarthyho éře inkvizitorský antikomunismus. Mechanismus vypadal stejně - protože komunismus nikde nebyl, vyvodilo se, že je všude. Neexistence nebezpečného nepřítele nikdy neuklidní, naopak, nepřítel je pak vnímán jako ještě nebezpečnější, protože se uměl udělat neviditelným. Tím se dá pronásledování rozšířit. Jak ale řekl Marcel Pagnol: *K čemu se namáhat pátráním po vinících, když je můžeme určit?*

To vede k tomu, že se dnes utváří nová kategorie páriů. Zahrnouje „politicky nekorektní“, domnělé „úchylkáře“, podezřelé intelektuály, sdružuje všechny ty, jejichž existence je trpěna jen pod podmínkou jejich vypovězení na periferii, odkud je nikdo neslyší. V knize Louise Pauwelse, která vyšla jen několik měsíců před jeho smrtí, se píše: *Člověk by musel napsat seznam všech velkých spisovatelů, kteří byli kvůli svému smýšlení zapuzeni, vyhnáni, exkomunikováni. Zjistilo by se, že v tomto oboru totalitní režimy dávno nemají monopol. Žlutá hvězda „špatně myslících“ má ještě budoucnost. V našich demokraciích jsou autodafé mlčení mnohdy účinnější, než národně socialistické hranice a stalinská cenzura. Běžný obžalovaný může svou nevinu dokázat: je to otázka alibi, skutků a*

*prokazatelných skutečností. Spisovatel, obviněný z odchylky proti vládnoucímu myšlení, trestu vyloučení neunikne. Umírá udušením, zaživa pohřben.*⁷

Ve světle právě popsaného fenoménu je zřejmé, že dnešní společnost zpočátku pluralismus oslavuje pouze proto, aby jej nakonec o to lépe odstranila. Vidíme také, že jakási levice, která ještě včera kritizovala buržoazní společnost a morálku, se dnes stala zastáncem politického reformismu a morálního konformismu.

Odvaha ke svobodě

Je odvážné v době rasové selekce, apartheidu a segregace odsoudit rasismus. Je odvážné za III. republiky odsoudit kolonialismus. Je odvážné ve 30. a 40. letech vystoupit proti hitlerismu se zbraní v ruce. Ale dnes? V roce 1997 se bojovníci proti nacionálnímu socialismu neměli čeho obávat, leda snad zsměšnění. Hesla, která včera mohla svým původcům vynést vězení nebo smrt, jsou dnes spolehlivým klíčem do světa médií a vydavatelství. Tedy - není odvaha kritizovat s padesátiletým zpožděním fašismus, dnes je odvážné bojovat proti „politické korektnosti“, proti ničení kolektivních identit a tradičních kultur, proti moci nadnárodních koncernů a proti tržní demokracii. V protikladu k názorům, které jsou dnes v kursu, protože již dávno postrádají riziko, vám ovšem tento druh odvahy právo na pocty nezjedná, pouze na čest.

Cenzura existovala vždy a sklon k nesnášenlivosti představuje součást lidské mysli. Vládnoucí ideologie existovaly také vždy a všechny vládnoucí systémy usilovaly, byť v rozdílné míře, společnost normalizovat a potlačit odlišná mínění. Fakt, že se cenzura znovu vrátila právě v dnešní době, je nicméně poučný, neboť tento comeback nastává ve společnosti, která uznává svobodu názorů a předstírá její garanci. Článek 11. *Deklarace práv člověka a občana* z roku 1789 řadí *svobodu myšlenky a svobodu názoru* k nejcennějším lidským právům. Zákon o svobodě tisku z 29. července 1881 vyhláší v článku 1., že *knihy a knižní obchod jsou svobodné*. To už ale neplatí. Zatímco ve východních zemích, které již nespádají pod vliv sovětské moci, je svoboda slova naprostá,⁸ zatímco v USA připouští první dodatky ústavy svobodné vyjádření všech názorů, je dnes Francie (společně s Německem) v západním světě tou zemí, kde je svoboda názorů v praxi zúžena a omezena nejvýrazněji.

Žádná svoboda pro nepřátele svobody je stará fráze, s níž se vždy vynoří otázka, jak svobodu definovat a především, kdo je oprávněn určit její nepřátele. V 19. století byli revoluční socialisté, kteří povstali proti sociálnímu vykořisťování, popotahováni k soudům kvůli *navádění k nenávisti*. Stejná výtka dnes pronásleduje každého, kdo se nepodrobí ideologii lidských práv. Svoboda slova se omezuje na tolerantní názory. Ale právě za nimi svoboda slova začíná - tak byla také definována všemi, kteří bojovali za její vítězství. Jakou hodnotu má svoboda projevu pro tvrzení, která považuje za správná a rozumná každý? Vždyť svoboda projevu znamená základní předpoklad pro volný, ničím neomezovaný rozvoj idejí a tím pro realizaci demokratické výměny názorů. I nejvíce pohoršující, zdánlivě nedůležité nebo dokonce nesmyslné názory mohou v této souvislosti přinést užitek.

Je pravda, že svoboda slova je nedělitelná a že její existence končí, pokud se určí její hranice. Je pravda, že cenzura je nepřipustná - bez ohledu na příčinu, identitu její oběti i podmínky, za kterých se provádí. Žádná cenzura není duchovně ospravedlnitelná a zůstává ostatně neúčinná. Kdo dnes cenzuru odsuzuje, dočká se nařčení, že je s cenzurovanými takřikajíc jedna

7 - Český dramatik a spisovatel František Zavřel (1885-1945), autor stejnojmenné autobiografie (*Za živa pohřben, Praha 1942, tamtéž 1942², tamtéž 1944³*), by mohl jistě vyprávět víc, než napsal.

8 - Benoist pravděpodobně naráží na své osobní zkušenosti z předputinovského Ruska.

ruka. Toto obvinění ve formě vydírání je stejně tak nepřijatelné. Mezi názory a tezemi, které jsou dnes stiženy zákazem, se zajisté nacházejí i ty odporné a nesmyslné. (Je tragické, že se sotva kdo ještě odváží to říci, ze strachu, aby „nevyt s vlky“.) Existují názory hodné odporu, ale zákony, které je chtějí potlačit, jsou ještě odpornější. Nejde přitom o to, zastávat se cenzurovaných, jako vyslovit se proti cenzuře, ne bránit toho či onoho, nýbrž každému potvrdit právo na svobodné vyjádření.

Mccarthyismus a sovětský systém zmizely, dědictví Ždanova a McCarthyho je však stále ještě zde. Avšak zatímco za Stalina nebo McCarthyho byli konfidenti nuceni udávat, chtěli-li si zachovat práci nebo svobodu, dnes vidíme udavače denuncovat, aniž by je k tomu kdokoli nutil. Nehnusí se jim konzumovat zvrátky senátora McCarthyho, tak velmi jsou zaměstnání sestavováním spisů, sběrem dat, vynášením klateb. Pohoršují se nad denunciacemi, kterým byli během německé okupace vystaveni Židé, sami ale nejednají jinak, když znovu udávají ty, kteří se ocitli na indexu. Všechno se přitom odehrává v atmosféře, kterou Cornelius Castoriadis trefně označil jako *přibývající význam bezvýznamnosti*, a samozřejmě pod znamenitými morálními záminkami. Ve společnosti všeobecného dohledu, v níž žijeme a která již disponuje prostředky kontroly veřejného a soukromého života, které totalitní režimy nikdy neměly, je každá metoda, jež vás dostane mimo hru, dobrá.

Pojmenoval jsem hlubší důvody této vlny nesnášenlivosti – špatné svědomí provinilců, kteří se dali koupit; rostoucí nekulturnost, kterou pěstují ti bez nápadů, aby pomlouvali, nikoli

argumentovali; a konečně strach Nové třídy, jejíž příslušníci (kteří už dávno nejsou vybíráni na základě skutečných schopností, nýbrž na základě schopnosti nechat se vybrat), lidé, jimž chybí pevná základna spojení s národem, žijí ve strachu a hrůze, že ztratí svá místa a výsady. Pojmenoval jsem rovněž cíle cenzury – diskvalifikace duchovních směrů nebo myšlenkových škol, které již nesmí mít právo na svobodné vyjadřování; označení obětních beránků, aby se zabránilo, že je tito sami poženou k odpovědnosti; odvrácení veřejnosti od patologií současného systému; trend učinit z veřejného odsouzení „špatného myšlení“ základní předpoklad pro mediální a společenské uznání.

Tento systém cenzury vydrží, dokud se udrží sám. Mám pocit, že se zhroutí působením vlastní dynamiky. Přejde den, a my ho ještě zažijeme, kdy se udavači začnou udávat navzájem. A my tu stále budeme.

Jsme dnes obklopeni moralisty, kteří chtějí, abychom litovali naší domnělé „nekorektnosti“, neboť ta prý nás zbavuje slušnosti. Na rozdíl od nich ale nemáme čeho litovat. Až se v naší zemi najde skupina intelektuálů, která – jak se tomu již děje jinde – najde odvahu a společně vystoupí proti Nové inkvizici, budeme promlouvat dál, dokud žijeme. Dokud žijeme, budeme disidenty bránícími právo na kritické myšlení. Dokud žijeme, budeme na něm dále pracovat.

V době, kdy normalizace vrcholí, je nutné apelovat na sjednocení svobodných duchů a buřičských srdcí o to víc. Dámy a pánové, pryč s cenzurou! Ať žije svoboda!